

Llorenç Mallol: poeta de Montblanc (segles XIV-XV)

Jaume Felip i Sánchez

• **Llorenç Mallol: poeta de Montblanc** • **(segles XIV-XV)**

• **Jaume Felip i Sánchez**
 • Carrer Major, 62
 • 43400 Montblanc

Resum: Aquest treball documenta l'origen del poeta montblanquí Llorenç Mallol i n'emmarca l'obra de manera cronològica. Es comenta un poema que el ridiculitzava, influenciat per l'obra del poeta cordovès Juan de Mena.

Paraules clau: literatura medieval catalana, Llorenç Mallol, Montblanc

Abstract: This paper documents the origin of the poet Llorenç Mallol from Montblanc and placed his work chronologically. It talks about a poem that ridiculed him, influenced by the work of the poet Juan de Mena from Cordoba.

Keywords: medieval Catalan literature, Llorenç Mallol, Montblanc

El poeta

El reduït coneixement que ens ha arribat del poeta Llorenç Mallol prové d'un únic manuscrit, servat actualment a la Biblioteca de Catalunya amb el número 1.744¹ on es transcriuen un vers figurat i un escondit, que segueixen la influència de l'escola poètica de Tolosa. Com bé diu Martí de Riquer, la majoria dels autors que concursaren a les justes poètiques de Tolosa de Llenguadoc amb una composició o amb molt poques ofereixen dificultats gairebé insuperables de datació² i aquest era el cas de Llorenç Mallol, al qual Massó i Torrents adjudicà una data propera a l'any 1350, sense cap mena de justificació. Per això ha estat estudiat entre els poetes tres-centistes creadors de la poesia tolosana.

La primera transcripció dels seus poemes fou publicada per Fèlix Torres Amat l'any 1836³ i la datà aproximadament a mitjan o a darreries del segle XIV, en el comentari que fa del poeta, bàsicament fonamentat en la paleografia del manuscrit. Altres autors posteriors vénen a dir el mateix, com Manuel Milà i Fontanals⁴ i Amédée Pagès⁵.

Més substanciat és l'estudi que el 1964 li dedicà Martí de Riquer dins la seva *Història de la Literatura catalana*, on assenyala la importància del seu escondit pel fet que la literatura trobadoresca només en conserva un compost per Bertran de Born, malgrat que alguns indicis indiquen que n'existiren diverses mostres que, posteriorment, imitaren els poetes catalans dels segles

xiv i xv. El de Llorenç Mallol és molt extens, amb 132 versos, i l'autor diu a la seva amada que alguns envejosos diuen falsament que ell ha trencat el secret amorós i que ha dit públicament que l'estima. Ell nega la falsa acusació i en tretze estrofes s'imposa els càstigs més severos si aquella acusació fos certa: anar a l'infern; posseir mal caràcter en envellir; falsificar documents si fos notari; rebre burles de la cort; casar-se amb una dona vella i intractable; que se li escapi l'astor quan caci i que se'l mengin els llops; que rebí condemna com a bruixot; que perdi en joc d'atzar i sigui lligat al costell per blasfem; que com a mercader tingui naufragi; que sigui ferit i esbudellat fins a la mort; que no sigui atès en procediments judicials; que si fos clergue, la seva maldat el faci anar, per manament papal, a Escornalbou; que mori dolorosament durant un llarg camí, i si es fes frare que cap convent el vulgui.

L'estudi de Martí de Riquer continua dient que Llorenç Mallol trameté al Consistori de Tolosa un vers figurat, que era una al·legoria mística on es representava a Jesucrist com un ocell blanc i als jueus com a corbs dolents que no paraven de ferir-lo, tot lloant el sacrifici del fill de Déu que es féu home per redimir-nos.

Els Mallol montblanquins

El llinatge Mallol apareix documentat a Montblanc al segle XIV: l'any 1352 trobem un Ramon Mallol, que seria jurista, com a representant o síndic de Montblanc a la Cort celebrada a Perpinyà l'any 1358⁶ i també com a procurador o síndic de la vila l'any 1347 per pactar una concòrdia entre el municipi i el convent de Santa Maria de Poblet per la qüestió dels emprius al bosc de Poblet⁷. Es mullerà amb Elisenda i tingué dos fills, Arnau i Pericó, hereus seus quan el documentem difunt l'any 1370.

Més interessant pel nostre estudi és centrar-nos en Arnau Mallol, que també intervingué en importants afers. Fou àrbitre en la qüestió sorgida entre el rector de Montblanc, Andreu de Contijoch, i el municipi montblanquí, respecte al preu i servei de les escriptures notariales, davant la qual cosa se signà una concòrdia el 27 de febrer del 1349⁸. També exercí de procurador i jurista en la venda que el comte Enric de Trastàmara i la seva muller Joana feren al municipi de Montblanc de totes les rendes monetàries i tots els drets pecuniaris per nou mil florins d'or, segons un document signat a Tamarit de Llitària el 5 de febrer del 1364⁹. Vers l'any 1370 sabem que passava per problemes econòmics. L'any 1372 rebé l'absolució reial per alguna qüestió legal¹⁰. Es casà amb Alamanda amb qui tingué Macià, Francesc i Gabriel. Macià rebé¹¹ l'any 1390, per donació *inter vivos*, la part d'herència que corresponia a Francesc, canonge i infermer de la catedral de Tarragona, que sabem era difunt l'any 1394¹².

Gabriel es casà l'any 1369 amb Caterina, filla de Bartomeu de Contijoch, jurisperit¹³. L'any 1389 trobem la reclamació del dot de Caterina, vídua de de Gabriel Mallol, jurisperit¹⁴. El mateix any els hereus de Gabriel Mallol, que també

eren hereus d'Arnau Mallol, jurisperit, també, es veieren molt apurats pels càrrecs de les referides herències i els especuladors se'n volgueren aprofitar¹⁵.

Les referències documentals

Llorenç Mallol hauria estat fill del Gabriel difunt l'any 1389. Per tant, la seva naixença s'escaigué entre els anys 1369 i 1389. L'existència d'un Cristòfol Mallol, germà gran de Llorenç, fa pensar en una data de naixement per Llorenç que s'hauria de xifrar entre 1380 i 1385.

La primera vegada que atestem Llorenç Mallol és l'any 1415, quan és nomenat, pel rei Ferran I, batlle de Montblanc pel privilegi de terna presentada pels prohoms de Montblanc¹⁶. L'any 1417 encara és batlle quan els prohoms, en signar els capítols de l'erecció del ducat de Montblanc, demanen al futur duc de Montblanc, l'infant Joan, i al rei Alfons IV que acabi el trienni pel qual havia estat nomenat «per ço com és bon home»¹⁷.

L'any 1422 actuà com a procurador del prevere de Montblanc Francesc Riber, a fi de prendre possessió del benefici de sant Andreu, a l'església de Santa Coloma de Queralt, un benefici que havia estat fundat pel rector Andreu de Contijoch i del qual li pervenia el patronatge per part del seu avi matern, Bartomeu de Contijoch¹⁸.

Com a jurista és elegit jutge de taula l'any 1436¹⁹ i haurà de purgar taula vers l'any 1440²⁰.

L'any 1443 apareix casat amb Constança, amb qui degué tenir, en aquell any, un únic fill anomenat Gabriel. Fou hereu del seu germà Macià-Miquel, mort *ab intestato*. A més, tenia una germana, Beatriu, mullerada amb Antoni Abellà, donzell de la vila d'Agramunt²¹.

Vivia, l'any 1442, en una casa situada al carrer ara dit «dels Jueus» o a l'actual carrer Riber, perquè quan un document dóna les afrontacions d'un cortal esmenta que tocava amb «el carrer que anava des de la Plaça del Pes a la volta de Llorenç Mallol», amb la casa de Llorenç Mallol, amb la casa del metge Pelegrí i amb el forat del Riuot²². La Plaça del Pes és el nom que rebia al segle xv l'actual Placeta dels Àngels i de la volta de Llorenç Mallol avui en dia no en resta més que una arcada, que la tradició ha confós amb un dels portals del call jueu. Fem aquestes disquisicions perquè tenen molta importància per identificar el nostre poeta que, com veurem, seria blasmat en un poema on se'l faria beneficiari de les obres d'una casa veïna, propietat de na Tosquella. Aquesta senyora era Caterina, muller de Guillem Tosquella, el qual en una transacció posava com a fiança la seva casa situada al carrer «d'en Riber», confrontada amb la casa de Jaume Taxonerres i la de Mateu Derovart²³.

Moria als primers anys de la dècada dels cinquanta, uns anys abans de l'inici de la guerra civil catalana; l'any 1455 és el seu fill Gabriel Mallol qui encapçala l'activitat familiar²⁴ i exerceix l'any 1461 com a comissionat per purgar taula als oficials de la vegueria de Montblanc²⁵ i administra el patronatge del benefici eclesiàstic de sant Andreu l'any 1483²⁶.

El poeta montblanquí

El nostre poeta era, doncs, un home expert en lleis, emparentat amb la petita noblesa. Desenvolupà càrrecs de confiança i en coneixem la bonhomia. L'activitat poètica caldria situar-la, probablement, en els anys de joventut i, per tant, als primers anys del segle xv. Continuador de la tradició tolosana i, tal vegada, de la del consistori barceloní, que havia estat instituït l'any 1393, la seva lírica l'hem de situar cronològicament al costat de poetes com Pere Tresfort, Pardo, Jaume Scrivà i Jordi de Sant Jordi. No serà fins a l'adveniment d'Àusias March, uns quinze anys més jove que Llorenç, que la poesia esdevindrà plenament catalana.

Aquest anclatge del poeta montblanquí en la centenària tradició trobadoresca devia provocar un jove i anònim poeta. Aquest, empipat potser per algun motiu que desconeixem: «sagrament y homenatge me haveu fet prestar per força»²⁷, compongué una sèrie de cobles seguint l'esquema i la tonada de les *Coplas de Ay panadera!*. Aquestes cobles castellanes foren compostes pel poeta de Còrdova Juan de Mena a fi de ridiculitzar els cavallers d'ambdós bàndols que fugiren a la batalla d'Olmedo l'any 1445. Les esmentades *coplas* deixaven en ridícul personatges principals com Rodrigo Manrique, Íñigo López de Mendoza, Juan Pacheco i el Conde de Haro²⁸. Qui no queda malparat és l'infant Joan, rei de Navarra i futur rei Joan II d'Aragó:

*El de Olmedo cabecera
que era el buen rey de Navarra
no se fue meter tras barra
antes bien se combatiera
ca a un caballero asiera
al cual dio asaz cuchilladas
que lo fizo mil tajadas
junto con una ribera
Di, panadera*

L'infant Joan era, des de l'any 1417, duc de Montblanc i la seva petita cort romangué en diferents ocasions a Montblanc per fer-hi alguna estança. No seria inversemblant que alguns curials del duc coneguessin els montblanquins més rellevants. Sabem, per exemple, que en el cicle de poemes contra Bernat Fajadel²⁹, un clergue beneficiat de la catedral de Barcelona que penjà els hàbits, hi intervingué el poeta Pere Torroella –que la documentació identifica, entre els anys 1438 i 1450, com a «oficial del cuchillo» i «de la casa del ilustríssimo rey de Navarra», a qui el rei Joan II encarregaria delicats afers diplomàtics. A dit cicle contribuï amb un poema en castellà, un idioma que no li era estrany, ja que amb les seves funcions diplomàtiques havia anat molts cops a Castella. Fins i tot se l'ha considerat pare «literari» del poeta castellà Juan del Encina³⁰.

A banda de la coincidència entre la veïna documentada de Llorenç

Mallol i l'esmentada a la cobla, na Tosquella; es detecten també altres concordàncies: s'hi cita un tal Salgueda (Çalgueda, vers 4) que seria possiblement un Joan Salgueda, atestat com a mercader habitant a Montblanc el 1442³¹. Cal observar que als versos 127 i 128 es parla dels camins de Solivella, Prades i Falset, que tots tenen l'inici comú de Montblanc. Fins i tot una dada que reflecteix la cobla al vers 29, que diu que Mallol comprà un llibre de decretals amb edat de seixanta anys, correspondria molt bé al nostre Llorenç Mallol, nascut vers el 1385 i que prop de l'any 1445, quan es començarien a difondre les «cobles de la Panadera», rondaria la seixantena.

Les cobles blasmen les males pràctiques d'en Mallol en assumptes jurídics. S'hi exposa la suposició que guanya plets per parcialitat del jutge i que ignora el contingut de llibres principals per a l'advocacia del moment: Decretals, Instituta, Digesta Vella, Bartol, Baldo, Codi, Inforçada, Sigé, Clementina, Jacobus de Remerna³². També se l'acusa de no estudiar els casos i els sumaris, de manera que obté sentències contràries. S'indica que amb el cas d'un ardiaca s'ha enriquit i viu com un donzell, amb gats i mastins. Se l'incrimina de no protegir els febles, com les vídues i els orfes, sense tenir en compte les lleis que els guarden. Li diu que és un xarraire, que així ho manté la gent de Ripoll. Li recomana que s'amagui, que si no la gent i la canalla li anirà darrere. Li imputa conèixer millor els camins que els llibres de dret. Ens indica que té descurada la casa, sort n'ha tingut de la veïna que li ha arreglat la teulada. I, finalment, l'amença d'escanyar-lo o de vexar-lo si se'l troba.

La utilització per part del poeta anònim de tot un seguit d'humorístics esments de textos jurídics podria haver estat inspirat en una obra de Juan de Mena (recollida en el *Cancionero de Baena*, que se li atribueix):

*Viene el pleito a disputaçion
Alli es Bartolo e Chino, Digesto,
Juan Andres e Baldo, Enrique, do son
mas opiniones que uvas en çesto...
En tierra de moros un solo alcalle
libra lo çevil e lo criminal,
e todo el día se esta el de balde
por la justiçia andar muy equal
Alli no es Azo e nin Decretal,
nin es Ruberto nin la Clementina;
salvo discreçion e buena doctrina,
la qual muestra a todos bevir comunal³³*

Com es pot veure, tan a Castella com a Catalunya era palpable el rebuig popular al llenguatge críptic i indexifrabable que empraven els juristes i que en el present cas va ser utilitzat per a blasmar el nostre poeta.

Notes

- (1) S'edità una transcripció i facsímil l'any 1932: *Qüestió entre lo vescomte de Rochabertí e Mosen Jacme March sobre lo departiment del estiu e del ivern (plant). Vers figurat i escondit, fet per en Lorenz Mallol.* (Facsímil del manuscrit de Barcelona.) Edit. Industrias del Papel, Barcelona, 1932, 31 f. (sense paginar). Il·lustr. amb els facsímils dels manuscrits originals, a dues tintes. Edició de 100 exemplars numerats en paper de fil, dins les Edicions de la Poesia d'A. Serra Baldó.
- (2) RIQUER, M. de, *Història de la literatura catalana*, Edicions Ariel, Barcelona, 1964, vol. 1, p. 526.
- (3) TORRES AMAT, Fèlix, *Memorias para ayudar a formar un diccionario crítico de escritores catalanes*, Impremta de J. Verdaguier, Barcelona, 1836, p. 358-360 i 367-370.
- (4) MILÀ I FONTANALS, M. *Obras completas. Vol. 3: Estudios sobre historia, lengua y literatura de Cataluña*, Libreria de Álvaro Verdaguier, Barcelona, 1890, p. 310-317 i p. 323-324.
- (5) PAGÈS, Amédée, *Auzias March et ses prédécesseurs: Essai sur la poésie amoureuse et philosophique en Catalogne aux xve et xve siècles*, Librairie Champion, París, 1912, p. 186-187.
- (6) Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA), Cancelleria (Canc.), registre (reg.) 1.070, f. 201r.
- (7) FELIP SÁNCHEZ, Jaume, *Llibre de Privilegis, Concòrdies i cartes reials de la Vila de Montblanc (Col·lecció factícia)*, Ajuntament de Montblanc, Montblanc, 2001, document 44.
- (8) FELIP SÁNCHEZ, Jaume, *op. cit.*, doc. 44.
- (9) FELIP SÁNCHEZ, Jaume, *op. cit.*, doc. 59 i 60.
- (10) ACA, Canc., reg. 923, fol. 31.
- (11) Arxiu Arxidiocesà de Tarragona (AHAT), *Regestra Negotiorum*, núm. 9, fol. 65v.
- (12) CAPDEVILA FELIP, Sanç, *La Seu de Tarragona*, sèrie II, volum XIII, Biblioteca Balmes, Barcelona, 1935.
- (13) AHAT, *Regestra Negotiorum*, núm. 5, fol. 51, en data de 18 de juny de 1369.
- (14) ACA, Canc., reg. 2.077, fol. 107.
- (15) ACA, Canc., reg. 2.076, fol. 161.
- (16) ACA, Canc., reg. 2.424, fol. 91r-v.
- (17) FELIP SÁNCHEZ, Jaume, *op. cit.*, doc. 170.
- (18) Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà (ACCB), Fons Notarial de Santa Coloma, (FNSC), manual núm. 4.074, en data de 28 d'octubre de 1422.
- (19) ACA, Canc., reg. 2.989, fol. 83.
- (20) ACA, Canc., reg. 3.003, fol. 129.
- (21) ACCB, FNSC, man. núm. 4.059, en data de 25 de gener.
- (22) Museu Arxiu de Montblanc, *Concòrdia*, fol. 17v.
- (23) AHAT, Fons Notarial de la Guàrdia dels Prats, caixa 8, man. núm. 98, en data de 24 de novembre del 1429. Dóna literalment les afrontacions com: «*quodam hospiciun situm in predicta villa Montisalbi in vico [dels juhe: tatxat] d'en Riber confrontatum cum Jacobo Taxoneris et cum Mateo Derovart [...]*»
- (24) AHAT, Fons Notarial de Barberà de la Conca, man. not. núm. 61, f. 14r.
- (25) ACA, Canc., reg. 3.359, f. 47.
- (26) ACCB, FNSC, man. núm. 4.120, f. 174v.
- (27) RIQUER, M de, «Las «coplas de la panadera» en Cataluña», *Philologica Hispaniensa in honorem M. Alvar*, vol. III, Gredos, Madrid, 1986, p. 435-450 [p. 445, versos 136 i 137].
- (28) RODRÍGUEZ PUÉRTOLAS, Julio, *Poesia crítica y satírica del siglo xv*, 3a. edició, Castalia, Madrid, 1989, 38 p.
- (29) RIQUER, M. de, *Història de la literatura catalana*, Edicions Ariel, Barcelona 1964, vol. 3, p. 90-94.
- (30) RIQUER, M. de, última *op. cit.*, p. 185-186.
- (31) Museu Arxiu de Montblanc, *Concòrdia*, f. 20v, 21r, 27v i 37v.
- (32) GARCIA GARCIA, Antonio, *Derecho común en España: los juristas y sus obras*, Ed. Universidad de Murcia, Secretariado de Publicaciones, 1991, p. 103. Esmenta els

còdexs bartolians i transcriu part de l'inventari dels llibres de Jaume de Callís, fet el 1434: «Bartol, sobre los tres libres del Codi [...], Casos de gloses singulares de Dret, segons Bartol e Baldo [...], Barthol: Codi, Digesta vella, Inforçada e Digesta nova [...] Decisions de Rota, Consells de Barthol e Johan Calderó [...]». A la p. 104, en un altre document del 1467: «[...] apellat Bartoll, sobre la segona part de la Inforsada [...]».

(33) Antonio GARCIA GARCIA, *op.cit.*, p. 101.

Apèndix documental: transcripció dels poemes

Molt[es] de vetz, dompna, •m suy presentatz
 a vos, preyan que•m dissetz claramen
 qui son aycels qui us han dat entenen
 qui heu aya dit qu'eu suy de vos amats;
 car nuyll temps no dixi tal follor,
 ne dins mon cap no•s poch may presumir
 dir negun mal de vos, ne consentir
 res que tornas a vostra desonor.

E tant no us dich que vostra senyoria
 me vullye ausir n'ever per scusat,
 d'on visch mot trist e quoax deseparat,
 ymaginant en la trop gran falsia
 que lausangiers aleva m'an volgut
 per metre mal entre nos e devis;
 d'on prey a Deus, ab cor veray e fis,
 si u digui may qu'en res El no m'ajut.

Si u digui may, que ja Déus no•m perdo
 degus peccats que aya fayts venials,
 ne aytampoch los que seran mortals,
 ans en imfern grieu penetensa•m do,
 tal que nuyll temps no•m calgue aver sper
 d'exir de lay on auray marrimens,
 ans xascun jorn me doblen los turmens,
 tant que l'ausir perda e lo veser.

Si u digui may, qu'ap vos, dompna veraya,
 hon mis lo cor lo primer jorn que us viu,
 no trop merses, ans me fazats l'esquiú,
 havent plaser de tot mal ques eu haya;
 e si mon cors en vos preyar se mou,
 qu'ab respost brau mostretz que•m presatz poch,
 si que me'n torn com a un bel badoch
 en ta mal punt que no faza mon prou.

Si u digui may, que si 'n cort de senyors
 per alguns fayts m'ay de res a clamar,
 que degus d'els no•m vuyllen scoltar

ne dir per que ffau a leys mes clamors;
 ans del ausir se donen tal afayn
 que lo callar me donen per respot,
 e tant no crit qu'a me degu s'acost,
 ans diguen tuyt que me'n vay'a malgoayn.

Si u digui may, que si pux a vellesa
 tant dolent torn e tant croy e reves
 que per mos fayts desgrat de tota res
 haya tots temps, ab gran colp de pobresa;
 e per destret aya viure tot sols,
 preyant a Déu que•m trasque d'aycest mon;
 e si no u fay no sie nuyt ni jorn
 que pusqua aver si no mals e grans dols.

Si u digui may, que si jugar me preneh
 a negun joch de taules ne d'esquachs,
 que tant com juch mon sauber sie flachs
 e mala sort no•s parte de mon rench
 a fi que•ls daus trench tots ab lo coltell,
 renegant Dieus e los sans atresi,
 tant que•l vaguier me prengue, e•l mati
 me veyen tuit sus alt en lo costell.

Si u digui may, que si nuyll temps viatge
 ffas vultra mar ab mercades ensemps,
 que per me sols se mogue ta mal temps
 que tuytensem morir a mort salvatge;
 que•ls colps de mar nos donen tal smay
 que•l guovern trench e•ls arbres de hu en hu,
 e l'endema me tropie qualcu
 sus en mon trast mort de por e de glay.

Si u digui may, que si 'n alguna part
 yeu m'esdevench entre mos enamichs,
 que sobre me se mostren tan enichs
 que no•m layxon fins xascu•n sie fart
 de ferir me la squena e lo cap,
 tant crusellment que no•m romangue sanch
 dins lo meu cors, ans me sállon pel flanch
 tots los budels, tant que de mort no scap.

Si u digui may, que si james notari
 sui ne cosech auctoritat reall,
 que•ll primer ffaze, per mon sen mall,
 un testament fals ab un inventari,
 d'on sia pres axi soptosament
 que davant tuit me posen sus al coll

l'encartament, e del[s] sayts lo pus foll
m'azot tan layg que muyra de present.

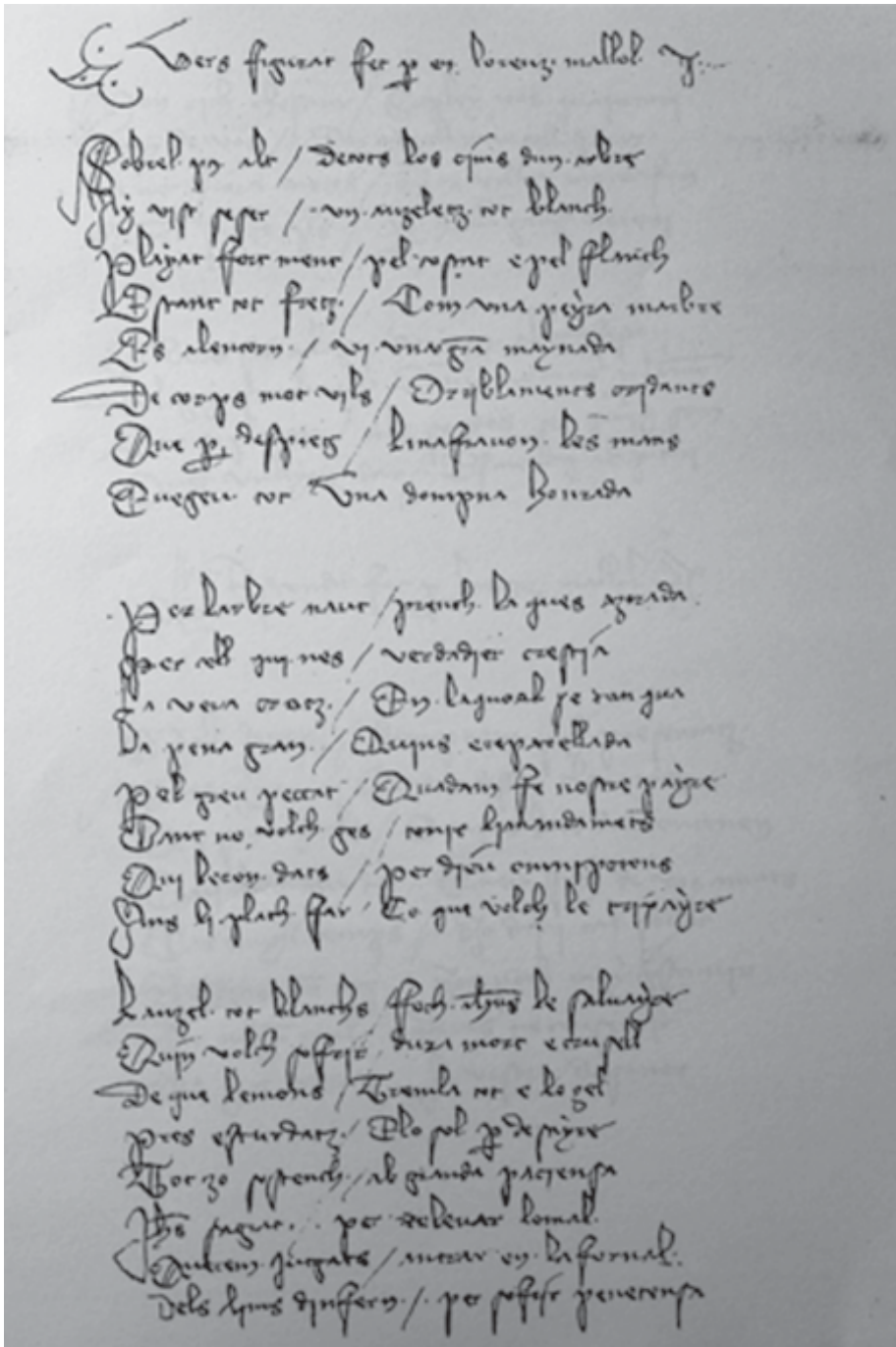
Si u digui may, que si cort d'algun rey
seguesch ne vuyll aver fama he renom,
jo prech a Deus que no sie null hom
que•m vullye be ne s'alt de mon servey;
ans tots ensemps me vayen difaman,
trasen escarn de me com d'un sclau,
tant que ab bastons me giten del palau,
fferin mon cors e tots temps hahucan.

Si u digui may, que si per ma ventura
yeu me fau clerchs ne cant missa de cert,
que•l benifet que a mi sera ofert
haya a tenir ab simonia pura;
es a far mals jo sia induÿts
que de present sia hirrigulas,
e•l Payre Sans man sien mos stars
a Scornalbou, on reta l'esperits.

Si u digui may, que si nul temps m'acort
d'aver molyer ne conseguir ne puch,
yo prech a Déus qu'aje•l cors malestruch,
orreu e vil, ab sgoart fer e tort,
ab leja faz e rugallosa veu,
ab lo nas lonch e que•l pude l'ale,
e brava tant que no li gos dir res
ne sonar mot, tant me tengue sots peu.

Si u digui may, que•l jorn que iray a casa,
no y puxa anar sino sols e ben luyn;
e si falquo se leve de mon puy
james no torn, per grans haüchs que faza,
ez yeu cercant lay amont es avayll,
maleÿnt Déu e 'ncares tots los sans,
venguen molts lops que•s menyen tots los cans,
si que me'n torn ab gran febra y rugayll.

Si u digui may, que si lay en ivern
vau per cami cuitat per alguns fets,
que prech a Deu que•m luyn del cami drets
e•m faza anar en loch brau e stern;
e com seray en aycest mal partit,
vengua la nits e que•l cel s'anuvol
ab trons e lamps e tal terra tremol,
que•m trobe mor[t] e•l roci startit.

Reproducció del manuscrit, servat a la Biblioteca de Catalunya amb el número 1744, amb l'inici del *vers figurat* escrit per Llorenç Mallol (Fot. de l'autor)

Si u digui may, que si•m fau james frayre
 presicador vullyes carmalità,
 que ges [no tro]p monestir za ni la
 on sostenir me vuyllen poch ne gayre;
 ans mey amichs ffazen de me tal clam
 disen que heu faz males arts e conjurs,
 perque jutgats sia far mos aturs
 ins carç escur on muyra aqui de fam.

Mon rich tesaur, juntes mans vos reclam
 que no creyats mals parles ni tafurs,
 pus que (. . .) esetz qu'eu suy leylals e purs
 envers v (. . .), qui sus totes vos am.

Ed. Martí de Riquer, «El escondit provenzal y su pervivencia en la lírica románica»,
Bulletí de la Real Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, 24, 1951-52, p. 201-224
 [p. 219] i també a *Antologia de poetes catalans. I: Època medieval*, Galàxia Gutenberg
 - Cercle de Lectors, Barcelona, 1997, p. 148.

Sobre•l pus alt de tots los cims d'un arbre
 ay vist seser un auzoletz tot blanch,
 playat fortment pel costat e pel flanch,
 estant tot fretz com una peyra marbre;
 es a l'entorn vi una gran maynada
 de corps mot vils, orriblements cridants,
 que per despreg li nafra van les mans,
 e vege u tot una dompna honrada.

Per l'arbre naut prenc la qu'es azerada
 per cell qui n'es verdadier crestia,
 la vera crotz, en la quoal se tanqua
 la pena gran qui•ns er eparellada
 pel greu peccat qu'Adam fe, nostre payre,
 qant no volch ges tenir li mandaments
 qui l'eron dats per Dieu omnipotens,
 ans li plach far ço que volch, le trixaire.

L'auzel tot blanchs foch Jhesús le salvayre,
 qui•n volch sofrir dura mort e cruzell,
 de que le mons tremla tot e lo zel
 pres esturdatz e lo sol per desayre;
 tot zo sostench, ab granda paciensa,
 Jhesus sagrat per relevar lo mal,
 qu'erem jutgats antrar en la fornal
 del lims d'infern, per sofrir penatensa.

Le corps molt vils, que sens nulya temensa
 cridavon layg, eron li fals juzeus

c'ab punyents claus trancaven mans e peus
 a Jhesus Xrist que no y faie defensa,
 ans en la crotz denan tuyg enpendia:
 per demostrar al sant cors cruseltat,
 uns dels juzeus lo nafrech pel costat,
 don claramens sanch es aygua n'exia.

La dompna say qu'es la Verges Maria
 c'ap gran tristor mirave•l sieu fill car,
 lo qual, tot sols, lo vesie penyar
 alt en la crotz e 'n desert se morie;
 e llas qui pot comptar la gran tristura
 qu'en aycell pas habitave ab leys

. . .

o posques dir, tant n'ere greu e dura.

Donchs be devem, ab sobirana cura,
 lausar a Xrist, e creyg ab fermetats,
 car per nos volch pendre l'umanitats
 e sostenir la fortor amargura,
 ab que posques trayre del porgatori
 li payre sans qui jasion preyon
 al potz d'infern, es ab mot gran sojorn:
 los trach e•ls mes sus al naut oratori.

Mon ric thesaur, sopley vos qu'ajutori
 ayam de vos en ayzell cruzell jorn
 que fiera morts nos voldra metr'a fon
 que•ns siats pres per haver gaug notori.

O vers, si•t plazt, vayte n'al consistori
 del Gay Sauber, qui•s nomne per lo món,
 e en sopleyan al senyor set qui y son
 que•t vullyen dar esmenda y adiutori.

Poema anònim:

Lo menyscap de la moneda
 no fa Mallol tant clamar
 com no poder ésser par
 de favor ab En Çalgueda.
 Trist d'aquell que vuy poreda
 ni comprometre ab parent,
 que la lum d'or y d'argent
 l'a fet dar en la sendera.
 La panadera.

Ab lo bon dret que-s trobava
 Mallol obtengué sentència;

apres ley han revocada
 sens citar lo en absència.
 Poc val dret, menys diligència
 si lo jutge a la part declina;
 poc hi val la Clementina
 postorals que be us hi fera.
 La panadera.

Déu volgue citar Cahim:
 demana li de son frare,
 fill d'aquell de hont exim,
 vostron pare y mon pare.
 Cascú d'aquests vos raptara,
 nengú no us ne desenculpa;
 si fos poca vostra culpa
 ignorancius hius valguera.
 La panadera.

Decretals haveu comprades
 en edat de LX anys;
 los tests teniu per stranys
 y les gloses per reprovades.
 Prou mals anys teniu ausades
 vós y tots los que advocau,
 may sentència [no] guanyau
 trahen me l'ull ab la primera.
 La panadera.

Ni vos teniu Instituta
 ni Digesta ni Volum,
 ni menys comportau disputa,
 ans teniu prou bolum;
 ni hoyu lo gran bolum
 ni la gent quant vos té en odi,
 no teniu sinó hun Codi
 que hun florí no se n'haguera.
 La panadera.

Los Casos y los Sumaris
 se que teniu de Bernat,
 que si·ls haguesseu ben mirat
 no us vingueren tants contraris.
 En las posts y en los ermaris
 alla cascú·s desiverna,
 y el Jacobus de remerna
 lança brams dins la pastera.
 La panadera.

De las leys que són vulgadas
 d'ellas no sou prou fornit;
 qualsevol letrafarit
 les ha tant ja recitadas.
 Cobriu vos de las flaçadas,
 que de leys no n'haveu pro,
 ni teniu dret ni rahó
 ni en res servau manera.
 La panadera.

Ab lo ardiaca haveu guanyada
 certament tanta riquesa,
 que la casa haveu mudada
 y la roba sens despesa.
 Ya no y cal fer més contesa
 de ladras per los florins,
 mas teniu hi molts mastins,
 molts gats y una ratera.
 La panadera.

Jo no crech contravinguesseu
 a orfa, viuda o pressada,
 si solament vist haguesseu
 sols las posts de l'Inforçada.
 A tot lo cos donau morrada
 y al test Si diligenti
 lo defora competentí,
 si vós may sabés hon era.
 La panadera.

Del primer test d'aquell títol
 pens haver algun recobre:
 Susceptis es lo capítol,
 parlant del rich y del pobre;
 mas vos no mirau la obra
 sinó al pobre tirar.
 Los que volen pledejar
 per ço tots vos van derrera.
 La panadera.

Vos saben Bartol y Baldo
 en que foren differentes,
 ni que ploga, que lur caldo
 may vos han mussat les dents.
 Sabeu que dien les gents,
 majorment los de Ripoll?
 Que haveu mes gran trontoll

en vostra lengua parlara.
La panadera.

Valgue-m Sant Miquel Archàngel,
qui te justa la balança!
Bartol, Sicilicet y Àngel
en mon dret do per fermansa;
y visc ab la confiança
del magnífich Compostula,
que si fos vengut en ça
y catescum gran bé y fera.
La panadera.

Com fugireu vós de trata
ab lo parent mes conjunct,
si us haguessen dat perpunt
de judicis examinata,
que en la polç ab la çabata
sols pujàs a batxeller,
y après prenguès muller:
pastilència vertedera!
La panadera.

Jamechs que lançar vos fera
si repetisseu y no pus
gallus que canta Sanct Pere,
com restareu vós confús.
Meteu vos en loch resclús,
no us aneu, del tot perdent;
guardau vos d'ejust de gent,
que-ls minyons vos van derrera.
La panadera.

Lo camí de Solivella,
Prades y Falset també
millor lo sabeu que-l Sigé
ni que la Digesta Vella.
Agrahiu ho a Na Tosquella
qui us cobri part de l'alberc:
altrament teniu per cert
que-l çel ubert stiguera.
La panadera.

Sagrament y homenatge
me haveu fet prestar per força;
vostra fusta fa de l'orça,
no pot fer bon marinatge.
Si us trob en lo viatge

jo us acastaré a la mort
o us stranyaré tant fort
que us faré una gran singlera.
La panadera.

Que sens fer la panadera
sap fer Mallol qualche cosa,
y sabra servir manera
en traure del món qui-m fa nosa.
Vostra persona haveu enclosa;
mas si jo us hic puch entrar,
jo us faré tant gros cagar
que fareu civada sençera.
La panadera.

Recepció: Gener 2012
Valoració: Núria Cavallé
Acceptació: Març 2012